

УДК 347.6

DOI 10.24412/3005-849X-2024-2-32-39

**ХАТАРИ ХУШУНАТ ДАР
ОИЛА ВА РОҶҶОИ
ПЕШГИРИИ ОН**

Юсунова Зарина Шарофитдиновна, муаллимаи
калони кафедраи ҳуқуқи конституционии ДДҶБСТ
(Худжанд, Таджикистан)

**ОПАСНОСТЬ СЕМЕЙНОГО
НАСИЛИЯ И ПУТИ ЕГО
ПРЕДУПРЕЖДЕНИЯ**

Юсунова Зарина Шарофитдиновна, ст.
преподаватель кафедры конституционного права
ТГУПБП (Худжанд, Таджикистан)

**DANGER OF FAMILY
VIOLENCE AND
WAYS OF ITS PREVENTION**

Usupova Zarina Sharofitdinovna, senior lecture of
constitutional law department under TSULBP
(Khujand, Tajikistan) e-mail: zysh1981@mail.ru

Хатари хушунат дар оила ва миқёси таъсири он мавриди таҳлил қарор гирифтааст. Зикр гардидааст, ки ба сабаби аз лиҳози таркиб серзина будани хушунати хонагӣ он ба гуруҳи мушкилоти дорои асоси иҷтимоӣ-фарҳангӣ дохил мешавад. Фарқи байни хушунати хонагӣ ва низои оилавӣ муайян карда шудааст. Тавсифи муҳтасари чор намуди хушунати хонагӣ пешниҳод гардидааст. Таъкид шудааст, ки хушунати хонаводагӣ ба саломатӣ ва ҳаёти зан таҳдиди ҷиддӣ ба миён меорад. Зикр шудааст, ки амалиёти хушунат ҳатто агар ба муқобили як нафар равона шуда бошад ҳам, ҳамаи аъзоёни боқимондаи оила чун шохиди хушунат оқибатҳои психологӣ одамони ҷабрдидаро баробари ӯ аз сар мегузаронанд. Сабабҳои асосии хушунати хонагӣ ошкор ва тавсиф карда шудаанд. Роҳҳои пешгирӣ кардани хушунати хонагӣ, аз ҷумла баланд бардоштани сатҳи тарбия, ҷоннок кардани фаъолияти нозирони минтақавӣ, тақвияти фаъолияти намояндагони дин, ҷорӣ намудани хизматрасониҳои раванӣ, ҳуқуқӣ ва иҷтимоӣ ва ғайра пешниҳод шудаанд.

Калидвожаҳо: муносибатҳои оилавӣ, хушунати хонагӣ, вазъи илтимомиву иқтисодӣ, хатари хушунат дар оила, саломатӣ ва ҳаёти зан

Предметом анализа является риск насилия в семье и масштабы его воздействия. Отмечается, что, ввиду многоуровневого состава домашнего насилия, его риск включен в группу проблем, имеющих социокультурную основу. Определена разница между домашним насилием и семейным конфликтом. Представлена краткая характеристика четырех видов домашнего насилия. Подчеркнуто, что домашнее насилие представляет серьезную угрозу здоровью и жизни женщины. Отмечается, что, даже если акт насилия направлен против одного человека, остальные члены семьи как свидетели насилия страдают от психологических последствий, переданных жертвой. Выявлены и описаны основные причины домашнего насилия. Предложены пути предотвращения домашнего насилия, в том числе повышение уровня образования, стимулирование деятельности региональных инспекторов, усиление деятельности религиозных представителей, внедрение психологических, юридических и социальных услуг и т.д.

Ключевые слова: семейные отношения, насилие в семье, социально-экономическое положение, риск насилия в семье, здоровье и жизнь женщины, виды насилия

The subject of the article analysis is the risk of domestic violence and the scale of its impact. It is noted that, due to the multi-level composition of domestic violence, its risk is included in the group of problems that have a sociocultural basis. The difference between domestic violence and family conflict is determined. A brief description of four types of domestic violence is presented. It is emphasized that domestic violence poses a serious threat to the health and life of women. It is noted that even if an act of violence is directed against one person, other family members, as

witnesses to the violence, suffer the psychological consequences transmitted by the victim. The main causes of domestic violence are identified and described. Ways to prevent domestic violence have been proposed, including increasing the level of education, stimulating the activities of regional inspectors, strengthening the activities of religious representatives, introducing psychological, legal and social services, etc.

Key words: family relations, domestic violence, social and economic condition, risk of violence in the family, health and life of women, types of violence

Хушунати оилавӣ маҷмуи мушкилоти иҷтимоист, ки ҳалли он аз бисёр ҷиҳат, ҳам ба хусусияти усулҳои истифодашаванда ва технологияи расонидани ёрии саривақтӣ ба ҷабрдидагони хушунати хонагӣ ва ҳам ба дохил намудани ин масъала ба рӯзномаи сиёсати иҷтимоии давлат вобаста аст. Аз сабаби он ки хушунати хонагӣ таркибан серзина мебошад, онро ба гурӯҳи мушкилоте дохил мекунад, ки асоси иҷтимоию фарҳангӣ дорад. Ин маъноӣ онро дорад, ки ҳалли бомуваффақияти ин масъала аз бисёр ҷиҳат ба салоҳиятнокии фарҳангии ташкилотчиёни қори иҷтимоӣ марбут аст.

Барои мутахассиси салоҳиятнок шудан дар соҳаи ташкили ёрӣ ба ҷабрдидагони хушунати хонагӣ ба қорамандони иҷтимоӣ дар навбати аввал зарур аст, ки ба мавзуи қор аниқ сарфаҳм раванд: хусусиятҳои хушунати хонагиро донанд, инчунин фарқҳои асосии ҳодисаи хушунатро аз низои оилавӣ фаҳманд.

Масоили хушунати оилавӣ аз ҷониби олимони – равшиносон Давлатов М., Муминова С., ҳуқуқшиносони Махмудов М.А., Қаюмов А.К., Тагаева С.Н., Урунова С.В. ҷомеашинос-файласуф Кувватова А. ва дигарон мавриди омӯзиш қарор гирифтааст.

Яке аз хусусиятҳои асосии хушунати хонагӣ мавҷудияти ҳодисаҳои (паттерн) аз лиҳози вақт такроршавандаи намудҳои зиёди хушунат (ҷисмонӣ, шаҳвонӣ, рӯҳӣ ва иқтисодӣ) мебошад. Мавҷуд будани паттерн нишондиҳандаи муҳимми тафовути хушунати хонагӣ аз низои одии оилавӣ ба шумор меравад. Муҳаққиқ, равшинос ва мутахассиси намоёни амриқоӣ оид ба масъалаҳои хушунати оилавӣ Ленор Уокер дар тадқиқоти худ бори аввал чунин таъкид намуд: “Барои он ки низои оилавӣ ба хушунати хонагӣ табдил ёбад, он бояд лоақал ду маротиба такрор ёбад”. Бар хилофи низои оилавӣ, ки хусусияти маҳдудӣ ва алоҳидагӣ дорад, хушунат асоси низомад дорад ва аз ҳодисаҳои паи ҳам рӯйдиханда иборат аст. Низоъ одатан дар атрофи ягон масъалаи мушаххас пайдо мешавад, ки онро ҳал кардан мумкин аст. Зимни хушунати «музмин» дар оила як қас ба рафтору ҳиссиёти қаси дигар доимо назорат мекунад ё назорат ва идора карданӣ мешавад, ки дар натиҷа одами гирифтори хушунат метавонад зарар, осеб ё садамаи рӯҳӣ, иқтисодӣ, шаҳвонӣ ё ҷисмонӣ бинад [8, с. 47].

Тафовути дуоми асосии байни хушунати хонагӣ ва дигар ҳодисаҳои таҷовузқорона дар муносибати мутақобилаи объект ва субъекти амалиёти зӯрварӣ зоҳир мегардад. Бар хилофи ҷинояте, ки дар кӯча аз тарафи шахси ношиносе содир шудааст, хушунат дар байни одамони наздик, аз ҷумла зану шавҳар ва дигар аъзоёни оила ба амал меояд.

Бо назардошти ин нуқта, мо метавонем вижагиҳои асосии хушунатро тавсиф кунем.

Хушунати хонагӣ – силсилаи такроршаванда ва рӯз то рӯз афзояндаи таҳқири ҷисмонӣ, шаҳвонӣ, равшонӣ ва иқтисодӣ нисбати наздикони худ бо мақсади ҳукмронӣ ва назорат кардан ба онҳо мебошад [9, с. 17].

Ҷуноне тадқиқотҳои дар мамлакатҳои гуногун гузаронида шуда нишон медиҳанд, хусусияти сеюми хушунати хонагӣ ба мушкилоти гендерӣ шабоҳати қомил дорад. Маҳз занҳо бештар дучори ин навъи хушунат мешаванд. Масалан, пешниҳоди омӯрӣ аз ИМА ва Канада, ки дар асоси пурсиши занҳо ва мардҳо, маълумотҳои судӣ ва ҳисоботи полис гирд

оварда шудаанд гувоҳӣ медиҳанд, ки дар 90-96% ҳодисаҳои хушунати хонагӣ занҳо қурбони таҷовуз мегарданд. Ин маълумотро баъзе санадҳои дигар низ тасдиқ мекунанд.

Тибқи омили Вазорати қорҳои дохилии Тоҷикистон 75% ҷабридагон занон ва мутаносибан 25 % ҷабридагон мардон мебошанд. Далели ҷабрида будани мардон низ аз он шаҳодат медиҳад, ки новобаста аз ҷинс таҷовузгар бояд барои ҷинояти содиркардааш муҷозот шавад ва ба ҳамин монанд новобаста аз ҷинси ҷабрида ӯ сазовори кумак ва ҳимоя аз сохторҳои дахлдор аст [7,с.24].

Зӯрварӣ дар оила дар ҳама кишварҳо руҳ медиҳад ва ҳамзамон ҳамчун яке аз намуди ҷиноят боқӣ мемонад. Давлатҳо тибқи ҳуқуқи байналмилалӣ вазифадоранд, ки аз ҷунин амалҳои зӯрварӣ, хоҳ дар соҳаи ҷамъиятӣ ва хоҳ хусусӣ, пешгирӣ намоянд. Дар ҷумҳурии Тоҷикистон зӯрварӣ нисбати занон ҳамчунон “масъалаи дохилии оилавӣ” маҳсуб мешавад ва то ҳол ҷинояти ошқори ҷиноӣ ё нақзи ҳуқуқи инсон ба ҳисоб намеравад [5].

Ба назар гирифташ лозим аст, ки дар ҳодисаҳои хушунат на фақат зан ҷабр мебинад. Дар бораи хатари хушунат дар оила ва миқёси таъсири он суҳан ронда, ба эътибор бояд гирифт, ки амалиёти хушунат, ҳатто, агар ба муқобили як нафар равона шуда бошад ҳам, ҳамаи аъзои боқимондаи оила чун шоҳиди хушунат хоҳ-нохоҳ оқибатҳои психологӣ одамони дучори хушунат гардидаро баробари ӯ аз сар мегузаронанд. Инро муҳаққиқон «виктимизатсияи такрорӣ» меноманд. Хусусан кӯдакро андӯху изтироб фаро мегирад, вақте мебинад, ки падараш чи тавр модарашро таҳқир мекунанд.

Бояд қайд намуд, ки чор намуди амалиёти зӯрварӣ, ки дар поён номбар карда шудаанд, муносибатҳои хушунатнокро муайян мекунанд. Ҳодисаи мушаххаси хушунати хонагӣ метавонад, ҳамаи чор намуд ё чанде аз онҳо ё яке аз онҳоро зоҳир кунад ё аз як намуд ба намуди дигар гузарад.

Намуди якум ва яке аз намудҳои маъмулу хавфноктарин, хушунати равонӣ мебошад ва он амалан дар тамоми ҳодисаи хушунати оилавӣ мушоҳида мешавад. Хушунати такроршаванда боиси азиятҳои рӯҳӣ, стресси баъди латҳурӣ, афсурдаҳолӣ, ҳиссиёти рафънашавандаи тарс, баъзан боиси ҷунин оқибатҳои ҷиддӣ, ба монанди кӯшиши худкушӣ мегардад. Ин намуди хушунат инчунин метавонад боиси авҷ гирифтани бемориҳои музмин гардад. Аксарияти пизишкони рӯҳшиносие, ки бо занони аз хушунат зарардида қор мебаранд ҷунин мешуморанд, ки оқибатҳои психологӣ хушунати хонагӣ назар ба ҳаяҷону изтироб аз сабаби таҷовузи беруна ҷиддитаранд.

Намуди дуюми хушунат ин хушунати ҷисмонӣ мебошад, ки он аз ҷунин қирдорҳо, ба монанди тела додан, ҷанг задан, партофтан, ба қафи даст/ ё мушт / ва ё предметҳои дигар задан, дошта бӯғӣ қардан, бо лағад задан, аслиҳаро истифода бурдан, сӯзондан иборат аст. Мувофиқи маълумоти аз Русия бадастомада тақрибан сеяки занони Русия аз хушунати ҷисмонӣ шавҳари худ ҷабр мебинанд. Умуман дар Русия рӯзе тақрибан 36 ҳазор нафар зан дар оила лату қӯб мешаванд. Натиҷаҳои тадқиқот нишон медиҳанд, ки аз 40 то 75% занҳое, ки аз тарафи шарикони худ ба хушунати ҷисмонӣ гирифта мешаванд, захмҳои ҷисмонӣ мебардоранд. Ҳар сол зиёда аз 10 ҳазор зани Русия аз дасти шавҳар ё ҳамзисти худ ҳалок мешаванд [4,с.28]. Дар вилояти Суғди Тоҷикистон бошад, ба гуфти муовини раиси ташкилоти ҷамъиятии Маркази занон “Гулруҳсор”, Сабоат Бобочонова, дар давоми соли 2023 ба Марказ 2417 муроҷиат бо масъалаҳои гуногун ба қайд гирифта шудааст, ки аз он бештари муроҷиаткунандагон аз мушкили хушунату зӯрварӣ дар хонавода муроҷиат кардаанд.

Намуди сеюм ин хушунати шаҳвонӣ мебошад, ки он аз ҷунин қирдорҳо иборат аст: ба тавассути қувва, таҳдид ё шантаж, маҷбур қардан ба алоқаҳои ҷинсӣ (таҷовуз ба номус), маҷбур қардан ба алоқаҳои ҷинсии барои зан номақбул, маҷбур қардан ба алоқаҳои ҷинсӣ дар ҳузури одамони дигар ё иштироки шахси сеюм, дарду озор расонидан ва осеб

расонидан ба саломатии зан ба тавассути амалиёти шахвонӣ [2, с. 77]. Хушунати шахвонӣ аксар вақт тавъам бо вазъияти хушунат дар оила ба таври пинҳонӣ рӯй медиҳад. Сабаби ин қолабҳои гендерӣ мебошад: дар Русия чун дар бисёр мамлакатҳои дигари ҷаҳон никоҳ аксар вақт маъноӣ онро дорад, ки дар мавриди алоқаи шахвониро нахостан зан ҳуқуқи баҳснопазир дорад. Мувофиқ тадқиқотҳои, ки Ассотсиатсияи тиббии Амрико дар солҳои 1990-ум гузаронидааст, аз 30 то 46% занҳое, ки аз хушунати оилавӣ ҷабр мебинанд, аз тарафи шавҳар ё ҳамзисти худ ба хушунати шахвонӣ гирифта гардидаанд.

Дар Тоҷикистон асосан занону кӯдакони гурӯҳҳои иҷтимоӣ ва синну соли мухталиф мавриди хушунат қарор мегиранд. Дар давоми нӯҳ моҳи соли 2010 зиёда аз 70% заноне, ки ба марказҳои бӯхронӣ муроҷиат кардаанд, тақрибан мавриди хушунат қарор гирифтаанд. Аз шумораи умумии муроҷиаткунандагон 50,2% ба зӯроварии равонӣ, 25,5% ба якҷанд намуди зӯроварӣ, 10,3% зӯроварии иқтисодӣ, 7,5% ба зӯроварии шахвонӣ ва 6,5% ба зӯроварии ҷисмонӣ гирифта шудаанд [13].

Намуди ҷорум хушунати иқтисодӣ буда, амалҳои зеринро дар бар мегирад: даст кашидан аз ҳӯрондану пӯшонидани кӯдакон, пинҳон доштани даромад, сарф кардани маблағи оила, мустақилона қабул кардани аксарияти қарорҳои молиявӣ, назорати қатъии ҳарҷот. Аксар вақт занҳо бо сабабҳои гуногун аз лиҳози иқтисодӣ вобастаи мардон мебошанд: таваллуд шудани кӯдак, ба қор баромаданро манъ кардани шавҳар, бекорӣ, поймол карда шудани ҳуқуқи зан дар бозори меҳнат. Аз тарафи дигар, ҳатто, занҳое, ки қор мекунанду аз шавҳаронашон зиёдтар маош мегиранд, қурбони хушунат мегарданд. Бисёр вақт шавҳар маоши занро пурра кашада мегирад.

Тадқиқоте, ки дар Амрико дар яке аз паноҳгоҳҳои қурбонӣ хушунати хонагӣ гузаронида шуд, нишон дод, ки 70% кӯдаконе, ки дар шароити хушунати оилавӣ зиндагӣ мекунанд, қурбони амалиётҳои таҷовузкоронаи падар (падарандар) гардидаанд, илова бар ин тахминан нисфи онҳо ба хушунати ҷисмонӣ ё шахвонӣ гирифта шудаанд. Дар натиҷаи чунин амалҳои зӯроварӣ 5%-и ин кӯдакон ба бемористон афтадаанд [10, с. 34].

Дар аксари мавридҳо ҷабрдидагон хушунати хонаводагӣ табақаҳои осебпазирӣ аҳоли, аз ҷумла бекорон, соҳибхоназанон, ашхосе ҳастанд, ки даромади зиёди моддӣ надоранд, вобастаи «ҷинояткор»-и худ мебошанд, яъне дар ҳолати вобастагӣ қарор доранд. Таҳлили маводи солҳои 2015-2021 нишон медиҳад, ки ҷиноятҳои дар шароити хона содиршаванда асосан дар оилаҳои носоз, дар заминаи хусумати шахсӣ, норасоии моддӣ, рашк ва ғайра ба вуҷуд меоянд. Дар баробари ин, тибқи маълумоти Раёсати ҳифзи тартиботи ҷамъиятии Вазорати қорҳои дохилии Ҷумҳурии Тоҷикистон, дар Феҳристи профилактикии мақомоти қорҳои дохилӣ дар соли 2016 1926 оилаи носолим, 2017-1518- 2012, 2019 - 1472, 2020 - 1137, 2021 – 1326 ба қайд гирифта шудаанд [11, с.178].

Хушунати хонагӣ, ки хусусияти ниҳонӣ дорад ва хеле васеъ паҳн шудааст, ба саломатӣ ва ҳаёти зан таҳдиди ҷиддӣ ба миён меорад. Аксаран дар иртибот вобаста ба хушунати оилавӣ, зан оиди ӯшудан аз шавҳараш бо қарори қатъӣ меояд. Аммо, ӯ бо сабабҳои вижаи зерин қорро карда наметавонад:

1. Тарс. Зане ки аз шавҳараш ӯшудан аст, аз ниқорҷӯии собиқ шавҳараш метарсад (ба ҳоли худ намегузарад ва ё аз ҳаёт маҳрум месозад);
2. Надонистани ҳуқуқ ва имкониятҳои худ. Аксари занҳо ҳуқуқҳои қонунии худро намедонанд ва дар натиҷа барои худ шароити арзандаи фароҳам оварда наметавонанд;
3. Надоштани ӯи истиқомат;
4. Муаммои иқтисодӣ. Аксари занҳои кишвари мо маълумоти зарурӣ надоранд. Ғайриимкон будани таъмини худ ва фарзандон бо ҳӯроқою пӯшока, аз ҷиҳати молиявӣ пурра ба шавҳар дастнигар будани занон, мушкилоти ёфтани ҷои қори муносиб.

Хушунати оилавӣ нисбати фарзандон низ лӯй дошта метавонад, вале он низ дар аксар ҳолатҳо дар оила пинҳон мемонад.

Қабули Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон (ҶТ) «Дар бораи пешгирии зӯрварӣ дар оила» дар соли 2013, Барномаи давлатии пешгирии зӯрварӣ дар оила барои солҳои 2014-2023, дар соли 2014 қадами муҳим дар самти пешгирии зӯрварӣ нисбати занон дар Тоҷикистон буд. Дар Стратегияи миллии рушди Ҷумҳурии Тоҷикистон барои давраи то соли 2030 аз ҷумлаи афзалиятҳои байнисоҳавӣ коҳиш додани нобаробарии гендерӣ дар асоси тақмили сиёсати таъмини баробарии гендерӣ дар амал ва пешгирии ҳама гуна зӯрварӣ нисбати занону духтарон таъкид шудааст.

Бояд таъкид намуд, ки Қонун «Дар бораи пешгирии зӯрварӣ дар оила», ки ҳукуки қурбониёни хушунатро муайян мекунад, ба мақомоти мушаххаси давлатӣ, аз қабили Вазорати қорҳои дохилӣ, мақомоти маҳаллии ҳокимияти давлатӣ, мақомоти давлатӣ оид ба қор бо занон ва оила ваколат медиҳад, ки чиҳати пешгирии зӯрварӣ дар оила чораҳои гуногун андешанд. Дар қонун ҳамчунин гуфта мешавад, ки ҷабрдида метавонад ба мақомоти давлатӣ бо мақсади маҳкум кардани рафтори шахсе, ки дар оила зӯрварӣ содир кардааст, муроҷиат кунад [6].

Дар кишварамон Кумитаи қор бо занон ва оилаи назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон амал мекунад. Кумита алоқаи байни қурбониёни зӯрварӣ дар оила ва дигар субъектҳоро барои пешгирии зӯрварӣ дар оила ҳамроҳанг месозад.

Фаъолияти Кумита аз расонидани ёрии ҳукукӣ, равонӣ, тиббӣ ва бозфиристи намудани қурбониёни зӯрварӣ дар оила ба мақомоти қорҳои дохилӣ чиҳати Ҳимоя ва барқарор намудани ҳуқуқҳои онҳо иборат аст. Дар Кумита дар фаъолияти худ на танҳо бо мақомоти давлатӣ, балки бо созмонҳои байналмилалӣ ва ҷамъиятӣ, фаъолони ҷомеаи шахрвандӣ ҳамкориҳои зиҷ дорад.

Дар Кумита хатти боварии 24-соата бо рақами 1313 амал мекунад. Хатти боварӣ аз ҷониби лоиҳаи БР СММ маблағгузорӣ мешавад. Аксарияти қормандони Кумитаи занон ва оилаи назди Ҳукумати ҶТ-ро занон ташкил медиҳанд. Намояндагони Кумита ҳамасола дар маноҷиқи наздимарзии Тоҷикистон, аз қабили Рашту Шугнон ва Рӯшон барои занону духтарон мулоқоту омӯзишҳо ташкил мекунанд.

Ҳамчунин дар назди Кумита гурӯҳи қорӣ «Машварати сайёр» фаъолият мекунад, ки ба шахру навоҳии Тоҷикистон машваратҳои ҳукукӣ ва равонӣ мерасонад. Кумита дар ҳамқорӣ бо марказҳои бухронӣ, аз қабили «Қорвони умед», ташкилоти ҷамъиятии «Хуршед» барои офиятбахшии қурбониёни хушунати қораводагӣ, қористодани онҳо ба офиятбахшии шашмоҳа ва дур нигоҳ доштани онҳо аз сӯиистиқодақунандагон мусоидат менамояд. Дар ин муддат ҷабрдидагони хушунати қораводагӣ духтарону занон ҳунарҳои гуногунро меомӯзанд ва ёрии равониву тиббӣ мегиранд [12].

Дар партави стратегияҳо ва барномаҳои номбаршуда, талошҳо барои пешгирии зӯрварӣ нисбати занон тавассути кӯшишҳои ҳукумат, созмонҳои ғайриҳукуматӣ ва байналмилалӣ пурзӯр гардид. Аммо сарфи назар аз қорҳои анҷомдода, занону духтарон ҳам дар оила ва ҳам дар қойҳои ҷамъиятӣ (дар кӯча, нақлиёт, қаҳвахона ва ғайра), дар қои қор, ҷабрдидаи зӯрварии қисмонӣ, равонӣ, иқтисодӣ ва қинсӣ меқарданд [1,с.6].

7 декабри соли 2022 дар ноҳияи Шаҳритуси вилояти Хатлон лоиҳаи «Пешгирӣ ва воқуниш ба зӯрварии гендерӣ дар Тоҷикистон» оғоз гардид. Ин тарқи дусоларо созмони "Занони СММ дар Тоҷикистон" бо қумақи молии баҳши мубориза бо маводди муҳаддир ва ҳифзи қонуни Вазорати қоричаи Амрико амалӣ хоҳад қард.

Лоиха 40 нафар намояндагони марказҳои иттилоотию машваратии ноҳияҳо, 12 созмони ҷомеаи шаҳрвандӣ (СҶШ) ва 10 000 нафар сокинони навоҳии Шаҳритуз, Истаравшан, Варзоб, ҳамчунин шаҳри Душанберо фаро гирифт [3].

Пеш аз ҳама дар ташкили кори иҷтимоӣ бо масъалаҳои хушунати хонагӣ бояд ба таври комплексӣ муносибат намуд: ҷалб кардани милиса, ҳадамоти психологӣ, ҳамкорӣ бо кормандони тиб бо назардошти мушкилот ва ниҳонӣ бурдани қор бо ҷабрдидагони хушунати хонагӣ набояд фақат қор аз рӯи муроҷиати бевоситаи онҳо оид ба ин мушкилот маҳдуд гардад. Инчунин ҳангоми ташкили ин намуди кори иҷтимоӣ ба хусусияти хушунати хонагӣ, ки дар ҳамин ҷо ҳозир рӯй додааст, диққат додан зарур аст. Агар ҳангоми расонидани ёрӣ, масалан, ба шахси аз ҳодисаи нохуш зарардида мо бо натиҷаҳои ин ҳодисаи нохуш, ки дигар тақрор намешавад, саруқор дошта бошем, пас дар шароити хушунати хонагӣ кори иҷтимоӣ бояд бевосита дар вақти ҳодисаи хушунат, ки ба ҳаёти зан таҳдид мекунад, гузаронда шавад. Ба таври дигар гӯем, қурбонӣҳои хушунати хонагӣ барои ёрӣ на баъди яктарафа гардидани ҳодиса, балки дар вақти он муроҷиат мекунад. Маҳз барои ҳамин кори иҷтимоӣ бо ҷабрдидагони хушунати хонагӣ муносибати махсусро ҷалб мекунад, ки бо назарияи хушунати хонагӣ асос ёфтааст.

Сабабҳои асосии хушунати хонагӣ ба ақидаи мо чунинанд:

1. Сабаби хушунат майзадагӣ мебошад. Масъалаи майзадагӣ дар ҳақиқат бо масъалаи хушунат алоқаманд мебошад. Истеъмоли шароб қобилияти назорат қардан ба рафторро паст мекунад, аммо байни завҷаозорон мардҳое ҳастанд, ки ҳаёти солим ба сар мебарад ва тамоку намекашанду шароб намекашанд.

2. Дар баъзе ҳолатҳо занҳо худашон хушунатро бармеангезанд. Ин ақидаи маъмул ҳамчунин аз он гувоҳӣ медиҳад, ки масъалаи латуқубқардани занҳо масъалаи иҷтимоист: он дар қолабҳои гендерӣ, ки аз кӯдакӣ ба одамон талқин қарда мешаванд ва ҷамъият аз онҳо истифода мебарад, реша давондааст. Барангехтани хушунат чунин маънӣ дорад, ки агар зан дигар ҳел рафтор мекард, агар сархамтар мешуд, модари хуб, зани хуб мебуд ва ҳоказо, он гоҳ ўро “ҷазо додан” лозим намеомад.

3. Хусусиятҳои демографӣ ва мақоми иҷтимоии оилае, ки дар он хушунат рӯй додаст. Лекин хушунати хонагӣ бо табақаю гурӯҳҳои муайяни аҳоли маҳдуд намешавад. Хушунат дар ҳамаи гурӯҳҳои иҷтимоӣ, сарфи назар аз сатҳи маълумот ва даромадашон рӯй дода метавонад.

Барои пешгирӣ намудани хушунати хонагӣ хуб мешуд чунин роҳҳо истифода бурда шаванд:

- **Баланд бардоштани сатҳи тарбия**
  - Дар оила, боғча, мактаб, донишгоҳ
  - Дар мактабҳо қорӣ намудани дарси «Одоби оиладорӣ»;
- **Қонноқ қардани фаъолияти қумитаи маҳаллаҳо;**
  - бо намояндагони қумитаи маҳалла бастанӣ «Шартнома оид ба ифшонопазирӣ»;
  - қонноқ қардани фаъолияти қор бо қанон, қавонон, райсонӣ ҳавлиҳо;
  - дар маҳаллаҳо ташкил қардани «Судҳои рафикопа» аз ҳисоби шахсонӣ баруманд.
- **Қонноқ қардани фаъолияти нозиронӣ минтақавӣ**
  - зиёд қардани воҳиди қоринӣ нозиронӣ минтақавӣ;
  - аз ҳисоби қавонон ташкил қардани гуруҳи ихтиёриён;
  - зиёд намудани воҳиди қоринӣ нозир оид ба зӯровари дар оила
- **Қонноқ қардани фаъолияти намояндагони дин**
  - тайёр намудани мутахассисонӣ соҳаи дин (гуруҳи тарғиботчиён)
  - пурзӯр қардани қорҳои тарғиботи оиди тарзи ҳаёти солим дар масҷидҳо

- **Чори намудани хизматрасониҳои равонӣ, ҳуқуқӣ ва иҷтимоӣ;**
  - гузаронидани семинарҳои омузишӣ;
  - мизҳои мунаввар;
  - ташкили вохӯриҳо
- **Ҳамкори бо ВАУ**
  - чопи мақолаҳо, очеркҳо, хабарҳо ва ғ;
  - намоиши Ток-Шоу;
  - аудиоролик, видеоролик ба таври позитивӣ.
- **Корбарии «мултидисциплинари» (ҳама якҷоя)**
  - ҳамкориҳои зич байни сохторҳои: маориф, тандурустӣ, ШВКД, кумитаи кор бо занон, кор бо ҷавонон, ташкилотҳои ҷамъиятиву байналхалқӣ.

ПАЙНАВИШТ:

1. *Аналитический отчет. Оценка ситуации по проявлению гендерного насилия в отношении женщин и девочек в Республике Таджикистан / UNDP-TJK-Pub_2021_06-1_Final_SurveyRU_12102020. –176 с.*
2. *Бозрикова Т.Н. Судебная практика по насилию в отношении женщин: реалии и особенности. - Душанбе: Ирфон, 2004. – 358 с.*
3. *В Таджикистане запустили проект по предотвращению и реагированию на гендерное насилие//<https://eca.unwomen.org/ru/stories/novosti/2023/01/v-tadzhikistane-zapustili-proekt-po-predotvrascheniyu-i-reagirovaniyu-na-gendernoe-nasilie> (санаи мурочиат: 10.05.2024).*
4. *Горикова И., Шурыгина И. Насилие над женами в современных российских семьях. – Москва, 2003. – 415 с.*
5. *Женщины и девушки в Таджикистане в тисках насилия, дискриминации и нищеты // https://www.amnesty.org/en/wp-content/uploads/2021/06/eur_600022009_ru.pdf (Санаи мурочиат: 10.05.2024).*
6. *Закон «О предупреждении насилия в семье». <https://www.ilo.org/dyn/natlex/docs/ELECTRONIC/94868/111490/F1123656258/TJK94868.pdf> (Санаи мурочиат: 10.05.2024).*
7. *Казаков В., Алимов К., Давлатов М. Противодействие насилию в семье. Информационное учебное пособие для сотрудников правоохранительных органов и учебных центров Республики Таджикистан. –Душанбе, 2016. –136 с.*
8. *Назарияи гендер дар илмҳои гуманитарӣ. / Маҷмуаи мақолаҳо. – Душанбе: Полиграфгруп, 2005. – 39 с.*
9. *Ни закона, ни справедливости: насилие в отношении женщин в России / под редакцией М. Писклаковой-Паркер, А. Синельникова. – Москва, 2010. – 368 с.*
10. *Сьюдад Хуарес. Межамериканская комиссия по правам человека / Цитируется по докладу Amnesty International. Сделать права реальностью: обязанность государств бороться с насилием в отношении женщин. Доступно на сайте: http://amnesty.org.ru/system/files/svaw_duties_of_states Душанбе, 27.12.2019- Sputnik.*
11. *Тохирзода О.Т. Домашнее насилие как социально негативный феномен и предмет разбирательства по уголовным делам частного обвинения (по материалам Республики Таджикистан и Российской Федерации) //Труды Академии управления МВД России.- 2022.- № 2 (62). –С.178. –С.175-182.*
12. *Шодиева Ш. Семейное насилие в Таджикистане: какие меры нужны, чтобы помочь жертвам?// https://cabar.asia/ru/semeynoe-nasilie-v-tadzhikistane-kakie-mery-nuzhny-chtoby-pomoch-zhertvam№_ftn4 (Санаи мурочиат: 10.05.2024).*

13. Эргашева З. Проблему насилия в семье в Таджикистане хотят решить путем принятия закона «О защите от насилия в семье»// <https://www.bhr.tj/analytics/problemu-nasilia-v-seme-v-tadjikistane-hotat-resit-putem-prinatia-zakona-o-zasite-ot> (Санаи муроҷиат: 10.05.2024).

REFERENCES:

1. Analytical report. Assessment of the Situation of Gender Discrimination Against Women and Girls in the Republic of Tajikistan. UNDP-TJK-Pub_2021_06-1_Final_SurveyRU_12102020. -176 pp.
2. Bозrikova T.N. Judicial Practice in Relation to Women: reality and special features. Dushanbe: Irfan, 2004. - 358 pp.
3. Tajikistan launched a project to prevent and respond to gender-based violence//<https://eca.unwomen.org/ru/stories/novosti/2023/01/v-tadjikistane-zapusti-proekt-predotvrascheniyu-i-reagirovaniyu-na-gendernoe-nasilie> (date of appeal: 10.05.2024)
4. Gorshkova I, Shurygina I. Wife Abuse in Modern Russian Families - Moscow, 2003. - 415pp.
5. Women and Girls in Tajikistan in the Face of Racism, Discrimination and Poverty
6. Law "On Prevention of Generation and Family". <https://www.ilo.org/dyn/natlex/docs/ELECTRONIC/94868/111490/F1123656258/TJK94868.pdf> (Date of access: 10.05.2024)
7. Kazakov V., Alimov K., Davlatov M. Opposition Violence in the Family. Information training manual for employees of law enforcement agencies and educational centers of the Republic of Tajikistan. -Monday, 2016. -136 pp.
8. Theory of Gender in Humanitarian Sciences. / Collection of articles. Dushanbe: Polygraph group, 2005. – 39pp.
9. Psklavovoy M., Sinelnikova A. Neither Law nor Justice: generation and relation to women - Moscow, 2010, - 368 pp.
10. Ciudad Juarez. Interamerican Committee on Human Rights. It is quoted in the report of Amnesty International. Do the right thing: it is the state's duty to fight against the generation of women. Available on the website: http://amnesty.org.ru/system/files/svaw_duties_of_states_Monday_27.12.2019 - Sputnik.
11. Tahirzoda O.T. Domestic Violence as a Social-Negative Phenomenon and the Subject of Investigation in Criminal Cases of Private Charges (based on the materials of the Republic of Tajikistan and the Russian Federation) // Work of the Academy of Management of the Ministry of Internal Affairs of Russia. - PP. 178. - PP. 175-182.
12. Shodieva Sh. Family Violence in Tajikistan: what measures are needed to help the victim?// https://cabar.asia/ru/semjnoe-nasilie-v-tadjikistane-kakie-mery-nuzhny-chtoby-pomoch-zhertvam№_fn4 (Date of appeal: 10.05.2024)
13. Ergasheva Z. They Want to Solve the Problem of Domestic Violence in Tajikistan by Adopting the Law "On Protection of Domestic Violence" // <https://www.bhr.tj/analytics/problemu-nasilia-v-seme-v-tadjikistane-hotat-resit-putem-prinatia-zakona-o-zasite-ot> (Date of appeal: 10.05.2024)